

наздида мушкнинг бўйидан яхшироқдир».

Аллоҳ таоло айтади:

«(Бандам) таоми, ичимлиги ва шаҳватини Мени деб тарк қилади. Рўза Мен учундир, унинг мукофотини Ўзим бераман. Бир яхшилик учун унинг ўн баробари бор».

هَيَبَا نَعِي رُبُّ قَوْمِ لَأُدِيْعَسَ أَنْ تَدْحَ بِيْ بَأْنَبَا أَنْ تَدْحَ سَايَا بِيْ بَأْنَبَا مَدَا أَنْ تَدْحَ
لَمَّ غَلَّ أَوْ رُوْزَلَا لَوْ قَدْ دِيْ مَلْ نَمَ: ﴿ هَلْ لَّ لَأُوْسَرَّرَ لَأَقْ: لَأَقْ هَنْعَ هَلْ لَأِيْ ضَرَّ عَرِيْرُهُ بِيْ بَأْنَبَا نَع
14321: ةَفَحَتْ - 6057: هَفْرَطَ. ﴿ ءَبَا رَشَوُ ءَمَ غَطَّ عَدِيْ نَأِيْ فُءَ جَاحَ هَلْ لَّ سَيَلَفَ وَب

Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар:

«Ким (рўзадор ҳолда) ёлғон гапиришни ва унга амал қилишни қўймаса, Аллоҳ унинг таоми ва ичимлигини тарк этишига муҳтож эмас».

هَلْ سَيَلَفَ مَيَّاقُ بَرُوْغُ جَلَّالِ اِلْهِ مَآيْ صَوْمٌ هَلْ سَيَلَفَ مَيَّاقُ بَرُوْغُ جَلَّالِ اِلْهِ مَآيْ صَوْمٌ هَلْ سَيَلَفَ مَيَّاقُ بَرُوْغُ جَلَّالِ اِلْهِ مَآيْ صَوْمٌ
مُكَّاحُ لَأَوْ دَمَّحَ أَوْ ءَمَّحَ أَوْ نَبَا هَاوْرَ رَّسَلَّالِ اِلْهِ مَآيْ قَوْمٌ

Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай дедилар:

«Баъзи рўзадорлар борки, улар рўзасидан очликдан бошқа нарсага эришмайдилар. Баъзи тунда бедорлар борки, улар бедорликда уйқусизликдан бошқа нарсага эришмайдилар».

Ибн Можа, Аҳмад ва Ҳоким ривоят қилишган.

لَأَقْ مَلَسُوْ هَيَلَعُ هَلْ لَأِيْ لَصَ بِيْ بِنَلَا نَأِيْ نَارِبَطَلَاوْ نَسْحَ دَانَ سَابَ يِئَاسَنَلَا يَوْرُوْ
اهَقْرَخِيْ مَلْ أَمَ ءَنَجْ مَآيْ صَلَّالِ

اهَقْرَخِيْ مَبُوْ: لَيَقْ

"ءَبِيْ غَلَّ أَوْ بَذَكَلَّاب: لَأَقْ

Насоий ва Табаронийдан ривоят қилинган ҳадисда Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Агар тешиб қўйилмаса, рўза қалқондир», дедилар. «У нима билан тешилади?» дейишди. У зот: «Ёлғон ва ғийбат билан»,

дедилар.

Рўза қаттиқ азобдан сақланишдир. Фақат рўзадор уни ёлғон ёки ғийбат каби гуноҳлар билан «тешиб» қўймаслиги лозим.

-: ملسو هيلع هللا يلص - هللا لوسر يلوم ديبع نع

اتماص دق ني تارما انهه ن: هللا لوسر اي: لاق آلجر نأو، اتماص ني تارما نأ،
امه دا: لاقف داع مث. تكس وأ، هنع ضرع أف. شطع لال نم اتومت نأ اتداك دق امه نإو
امه ادح إل ملسو هيلع هللا يلص لاقف سُّع وأ حدقب ءي جف: لاق. اءاجف: لاق
ىرخ آلل لاق مث. حدقلل فص نءاق ىتح، امحل وادى دص و آمد وأ احيق تءاقف. يئىق
لاق مث. حدقلل تالم ىتح، هريغو طبيبع محلو و دى دصو مدوحيق نم تءاقف. يئىق
امه ادح إ تس لج، امه يلع هللا مرح ام ىلع اءرطف أو، هللا لجال امع اتماص ني تاه نإ
سانلل موحل نالك أي اءل جف: ىرخ آلل ىل

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг мавлолари Убайддан ривоят қилинади: «Икки аёл рўза тутди. Бир киши: «Эй Аллоҳнинг Расули! Икки аёл рўза тутган экан, чанқоқдан ўлай дейишяпти», деди. У зот юзларини ўгирдилар [ёки сукут қилдилар]. Бояги одам гапини такрорлаган эди, у зот: **«Уларни чақир»**, дедилар. Иккови кириб келишди. Коса [ёки катта коса] келтиришди. У зот соллаллоҳу алайҳи васаллам икковидан бирига **«Қайт қил»**, деган эдилар, у ярим коса йиринг [ёки қон-йиринг] ва гўшт қусди. Сўнгра бошқасига ҳам **«Қайт қил»**, деган эдилар, у ҳам коса тўла йиринг, қон-йиринг ва янги гўшт ҳамда бошқа нарсаларни қусди. У зот шундай дедилар: **«Бу иккови Аллоҳ ҳалол қилган нарсадан рўза тутиб, ўзларига ҳаром қилинган нарсани ейишган. Бири бошқасининг ёнига ўтириб, иккови одамларнинг гўштини ея бошлашган»**.

وَأَمَلَسُ مَبْتَعِي مَلِّ امْرَأَةٍ دَابِعَ يَفُؤُ مِئْصَلًا: لَاقُ هَنَّاءُ [يَبْنَلِلْ نَع، تَهْرِيْرُهُ يَبَأُ نَع
يَمَلِّي دَلْأَهُ أَوْر. «هَدُوِّي

Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар:

«Рўзадор одам бирор мусулмонни ғийбат қилмаса, озор бермаса, ибодатда бўлади».

Дайлабий ривоят қилган.

Рўзадор одам ибодатлар билан машғул бўлиб, қалбий, амалий ва қавлий тоатларга бутунлай шўнғимоғи, имкони борича қалб, аъзо ва тил

يَفُؤُوكَيْ اَم دُوَجْ اَن اَكْ وِرِي خُ لَابِ سَان لَل دُوَجْ اَبِي بِن لَل اَن اَكْ : لاق t سَابَع نَب اَن ع -
يَفِي لَل لُكْ هَا قَلِي مَال س لَل اَهْيَلَع لِي رِبِح اَن اَكْ وِل رِبِح هَا قَلِي نِي ح ن اَض مَر
ن اَرْقُل ا هُ س ر اُدِي ف : هَا وِر ي ف و . ن اَرْقُل اَبِي بِن لَل اَهْيَلَع ضُرْعِي خ لَس نِي تِي ح ن اَض مَر
هَا وِر . هَا س ر م ل ل ا ح ي ر ل ل ا ن م ر ي خ ل ا ب د و ج ا ن ا ك م ا ل س ل ل ا ه ي ل ع ل ي ر ب ج ه ي ق ل ا ذ ل ا
ن ا خ ي ش ل ل

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам одамларнинг энг сахийси эдилар. У зотнинг энг сахий бўладиган пайтлари эса Рамазонда, Жаброил у зот билан учрашишга келганда бўлар эди. Жаброил алайҳиссалом Рамазон тамом бўлгунча ҳар кеча у зотнинг ҳузурларига келар эдилар. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам унга Қуръонни ўқиб, ўтказиб олар эдилар».

Бошқа бир ривоятда шундай дейилган: «У билан бирга Қуръон ўқишар эди. Қачон Жаброил алайҳиссалом у зотнинг ҳузурларига келсалар, эсган шамолдан ҳам сахийроқ бўлиб кетар эдилар».

Икки шайх ривоят қилган.

Бошқа пайтдан кўра Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Рамазон қиёмида қироатни узунроқ қилар эдилар.

هللا ىل ص ي ب ن ل ل ت ي ت ا : لاق ه ن ا ه ن ع ه ل ل ا ي ض ر ه ف ي ذ ح ن ع د م ح ا م ا م ا ل ا ى و ر ا م ك
و ذ ر ب ك ا ه ل ل ا : لاق ر ب ك ا م ل ف , ي ل ص ي م ا ق ف ن ا ض م ر ن م ه ل ي ل ي ف م ل س و ه ي ل ع
ن ا ر م ع ل ا م ت ا س ن ل ل م ت ه ر ق ب ل ل ا ر ق م ت " ه م ط ع ل ل ا و ا ي ر ب ك ل ل ا و ت و ر ب ج ل ل ا و ت و ك ل ل م ل ا
" ا ه د ن ع ف ق و ا ل ا ف ي و خ ت ه ي ا ب ر م ي ا ل

Имом Аҳмад Ҳузайфа розияллоҳу анҳудан ривоят қиладилар:

«Рамазон кечаси Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларига келдим. У зот туриб, намоз ўқидилар. Такбир айтганларида **«Аллоҳу акбар, зул-малакууту вал-жабарууту вал-кибрыйааи вал-азома»**, дедилар. Кейин Бақарани, кейин Нисони, кейин Оли Имронни ўқидилар. Қай бир ваъид оятдан ўтсалар, тўхтар эдилар».

لاق ه ل ل ا ى ل ص ي ب ن ل ل ع م ت ي ل ص : لاق ه ف ي ذ ح ن ع
غ ل ب ى ت ح ى ض م م ت ه ك ر ي ت ل ق ف ه ت ا م ل ل س ا ر غ ل ب ى ت ح ا ر ق ف ه ر ق ب ل ل ا ح ت ت ف ا ف
ح ت ت ف ا م ت لاق ه ك ر ي ت ل ق ف لاق ا ه م ت خ ى ت ح ى ض م م ت ه ك ر ي ت ل ق ف ن ي ت ا م ل ل ا
ء ا س ن ل ل ا ه ر و س ح ت ت ف ا م ت لاق ه ك ر ي ت ل ق ف لاق ا ه م ت خ ى ت ح ن ا ر م ع ل ا ه ر و س
ه و ك ر ن ا ك و لاق م ي ط ع ل ل ا ي ب ر ن ا ح ب س ه و ك ر ي ف لاق ف لاق ه ك ر م ت لاق ا ه ا ر ق ف

يبر ناحبس هوجس يف لاقو وعوكر لثم هوجس ناكف دجس م ثم همايق ةلزنمب
ةيآب رم اذاو ذوعت باذع اهيف ةيآب رم اذاو لأس ةمحر ةيآب رم اذاو ناكو لاق ىلعأل
حبس لج و زع هلل هيزنت اهيف

Ҳузайфадан ривоят қилинади:

«Бир кеча Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам билан намоз ўқидим.
Бақарани бошладилар. Юзинчи оятга келганларида рукуъ қилсалар керак,
деб ўйлаган эдим, у зот давом этиб, икки юзгача етдилар. Энди рукуъ
қилсалар керак, десам, яна давом этиб, Бақарани тугатдилар. Энди рукуъ
қиладилар, деган эдим, Оли Имрон сурасини бошлаб, уни ҳам тугатдилар.
Энди рукуъ қиладилар, деган эдим, Нисо сурасини ўқидилар. Кейин рукуъ
қилдилар. Рукуъларида «**Субҳаана Роббиял-азийм**», дедилар. Рукуълари
ҳам қиёмларидек бўлди. Сўнгра сажда қилдилар. Саждалари ҳам
рукуъларидек бўлди. Саждаларида «**Субҳаана Роббиял-аълаа**»,
дедилар. Раҳмат оятидан ўтсалар, дуо қилар (сўрар) эдилар. Азоб оятидан
ўтсалар, паноҳ сўрар эдилар. Аллоҳ азза ва жалла покланган оятдан
ўтсалар, У Зотга тасбеҳ айтар эдилар».

Умар розияллоҳу анҳу Убай ибн Каъб ва Тамим Дорий розияллоҳу анҳумога
Рамазонда намозга (таровеҳга) ўтиб беришни буюрганлар. Ҳар бирлари
бир ракатда икки юз оят ўқишарди. Рамазоннинг қиёмидан (яъни таровеҳ
намозидан) кечанинг охиригача учдан бири қолганда, шунда ҳам саҳарлик
учунгина тарқалиб кетишарди.

Салафи солиҳлар орасида Рамазоннинг қиёмида, яъни таровеҳ намозида
ҳар уч кунда хатм қиладиганлар, ҳар етти кунда хатм қиладиганлар, ҳар
ўн кунда хатм қиладиганлар бор эди.

Шофеъий ва Абу Ҳанифа раҳимаҳумаллоҳлар ҳам кўп хатм қилишлари
билан машҳур бўлишган. Рамазон кирса, Зухрий: «Бу – Қуръон тиловати ва
таом бериш (ифторлик) оғи», дер эдилар.

مُأَيِّصًا " : لَاق ، مَلَسَ وَهِيَ لَعْلَل لَّيْلَ لَلْأَلْأَلِ لُؤْسَرِّ نَأ ، وَرَمَعْنَ بَلَلِ لَدَبَعْنَ ع
مَاعَطَلَا هُتَعْنَ م ، رَّبَّرِيَّ أَمَائِي ص ل ل : لُؤْقِي ، رَمَائِي ق ل ل مَوِي دَبَعْنَ ل ل نَاعَفَشِي نَأ رُقُلَاو
رَلِّي ل ل لَاب مَوْنَلَا هُتَعْنَ م : نَأ رُقُلَاو لُؤْقِي وَ ، هِي ف ي نِعْفَشَف ، رَاهَن ل لَاب تَاوَّشَلَاو
" نَاعَفَشِي ف لَاق ، هِي ف ي نِعْفَشَف

Абдуллоҳ ибн Амрдан ривоят қилинади:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай дедилар:

«Рўза ва Қуръон Қиёмат куни бандани шафоат қилади. Рўза айтади: «Роббим, мен кундузлари унга таом ва шаҳватни ман қилган эдим, энди мени унга шафоатчи қилгин». Қуръон айтади: «Мен кечалари уни уйқудан қолдирган эдим, энди мени унга шафоатчи қилгин». Шунда иккиси ҳам шафоатчи қилинади».

لَوْ قِي مَلَسُو هِيَ لَعَلَّ لِي لَصَدَّ هَلْ لَلْ لُوسَرْ تُعَمَّسَ لَاقُ، لِي لَهَابُ لَلْ أَمَامُ أَوْ بَأْنَع
هَبْ أَلْ صَالْ أَعْيَفَ شَرَهْ أَمَ أَيْ قَوْلَ مَوِي يَتَأَيُّهُ نِإْفَ، نَزْرُقُ لَلْ أَوْ زَرْقَا

Абу Умома Боҳилий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг шундай деганларини эшитдим:

«Қуръон ўқинглар, чунки у қиёмат куни соҳибига шафоатчи бўлиб келади».

Қуръоннинг шафоатига уни ҳақиқий тиловат қилганлар етишади. Ҳақиқий тиловат эса Қуръоннинг ҳукмларига эргашиш, ҳалол қилган нарсасини ҳалол билиш, ҳаром қилган нарсасини ҳаром билиш, унинг одоблари ила хулқланиш, кеча-ю кундуз унинг вожибларини адо қилиш билан бўлади.

Насоийнинг ривоят қилган ҳадисида айтилишича, Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларида саҳобий Шурайҳ Ҳазромий розияллоҳу анҳу ҳақида сўз кетган эди, у зот уни «Қуръонни болиш қилиб олмайди», дедилар. Бу эса Қуръон болишдек бўлиб қолгунча ҳадеб унинг устида ухлайвермайди, балки Қуръоннинг амрларини бажариб, ҳаққини адо этади, ундан ғофил қолмайди, деганидир.

Имом Нававий бир қанча уламоларнинг ҳар етти, олти, беш, тўрт кунда хатм қилишларини айтганлар. Уларнинг аксарияти ҳар уч кунда Қуръонни хатм қилганлар.

Имом Бухорий: «Ҳар бир хатмдан кейин мустажоб дуо бор», дер эдилар.

Рамазон ойида тарғиб қилинадиган амаллардан яна бири истиғфор ва таҳлилни кўп айтиш, умуман, Аллоҳ таолони кўп зикр қилишдир.

Табароний ва бошқалар қилган ривоятда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Аллоҳ таолони Рамазонда зикр қилган одам мағфират қилинади, бу ойда Аллоҳ таолодан сўраган одамнинг умиди пучга

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам намоз ўқишдан олдин бир нечта ҳўл хурмо билан оғиз очар эдилар. Агар ҳўл хурмо бўлмаса, қуруқ хурмо билан очар, у ҳам бўлмаса, бир неча ҳўплам сув ичар эдилар».

Имом Термизийнинг ривоятларида: «Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ёзда ҳўл хурмо, қишда сув билан оғиз очар эдилар», дейилган.

Рўзанинг одобларидан яна бири ифтордан кейин зикр ва дуоларни айтишдир.

- تَبَّتْ وَ قُورِعُ لَلِ تَلْتَبْ اَوْ اُمَّ ظَلَّ بَهَذَ : لَاقَ رَطْفًا اِذْ اِيَّبَّ نَلَّ نَاكَ : لَاقَ رَمْعُ نَبَّ اِنَع -
يئئاسننل او دؤاد و بآه اور . هلل ءاش ن ارج ال

Ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади.

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ифтор қилсалар, «**Заҳабаз-зобаъу ва баталлатил урууқ, ва сабатал ажру, иншааллоҳ**» («Гуноҳлар кетди, томирлар ҳўлланди, иншааллоҳ, ажр собит бўлди»), дер эдилар.

Имом Абу Довуд ва Насоий ривоят қилишган.

- دؤاد و بآه اور . ت رطفاً كقزرر ل ع و ت م ص ك ل م ه ل ل : ل ا ق ر ط ف ا ا ذ ا ي ب ن ل ن ا ك و -
ي ن ا ر ب ط ل ا و

ت رطفاً كقزرر ل ع و ت م ص ك ل م ه ل ل ل ل ل م س ب : ه ط ف ل و

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ифтор қилсалар, «**Аллоҳумма, лака сумту ва ъалаа ризқика афторту**» («Аллоҳим, Сен учун рўза тутдим, Сен берган ризқ билан ифтор қилдим»), дер эдилар.

Имом Абу Довуд ва Табароний ривоят қилишган.

Табаронийнинг лафзида: «**Бисмиллааҳ. Аллоҳумма, лака сумту ва ъалаа ризқика афторту**» («Бисмиллааҳ. Аллоҳим, Сен учун рўза тутдим ва Ўзинг берган ризқ билан ифтор қилдим»), дейилган.

ك ل م ه ل ل ل : ل ا ق ر ط ف ا ا ذ ا م ل س و ه ل ل ل ا ي ل ص ي ب ن ل ن ا ك : ل ا ق ي س ا ب ع ن ب ا ن ع
ه اور . «م ل ع ل ا ع ي م س ل ل ت ن ا ك ن ا ، ا ن م ل ب ق ت ف ، ا ن ر ط ف ا ك ق ز ر ر ل ع و ، ا ن م ص
ي ن ط ق ر ا د ل ا

Ибн Аббос розияллоху анхудан ривоят қилинади.

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам ифторлик пайтида: **«Аллоҳумма, лака сумнаа ва ʼалаа ризқика афторнаа, фатақоббал миннаа, иннака антас-Самийъул-Алийм»** («Аллоҳим, Сен учун рўза тутдик, берган ризқингдан ифторлик қилдик, бизлардан қабул айлагин. Албатта, Сен Эшитувчи, Билувчи Зотсан»), дер эдилар.

Дорақутний ривоят қилган.

إذ لم يسره لعل يصح لعل لوسرناك: لاقه ربه نبذام نعي نسلنا بياورو
ترطف أفين قزرو تمصفين ناعأ يذل لدمح للاق رطفأ

Ибн Сунний Муоз ибн Заҳродан ривоят қиладилар.

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам оғиз очадиган бўлсалар, **«Рўза тутишимга ёрдам берган, ифтор қилишим учун ризқ берган Аллоҳга ҳамдлар бўлсин»**, дер эдилар.

Ифтор пайтида кўп дуо қилиш мустаҳабдир.

نَحْمَدُكَ يَا رَبُّ أَوْ دَعَا لِمَا إله، مُمْتَوَعَدٌ دَرْتِ الْتَالَتْ: «مَلَسَ وَهَيْلَ لَلْإِلَّهِ لَصَلَّاقِ
لُوقِيَّو، مَسَلْ لَأَبْأَوْبَ أَهْلُ حَتْفَتْو، مَامَ غَلَّاقُوقِ أُوغْفَرِي مَوْلُطْمَلْأُؤُوعَدُو، رُطْفِي
نَحْمَدُكَ يَا رَبُّ وَوَلَوْ كُنْ رُصْنُ أَلْإِيْتَزَعُ وَجَّوَزَعُ بَرُّ لَأ

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам шундай дедилар:

«Уч тоифанинг дуоси рад қилинмайди: одил имомнинг дуоси, рўзадорнинг ифтордаги дуоси, шунингдек, Аллоҳ мазлумнинг дуосини булут устига кўтаради, унга осмон эшиклари очилади. Робб табарока ва таоло: «Иззатим ҳаққи, сенга кейинроқ бўлса ҳам, нусрат бераман», дейди».

Абдуллоҳ ибн Амр розияллоху анхумо ифтор қилаётганларида: «Аллоҳим! Ҳамма нарсани қамраб олган раҳматинг ҳурмати, гуноҳларимни мағфират қилишингни сўрайман», дер эдилар.

Рўзадор таомни кўп еб юбормаслиги, ифторлик ва саҳарлик пайтида турли емакларни аралаштирмаслиги, балки ҳар бир ишда ўртача, мўътадил бўлиши лозим.

بَسَحَ نَطْبُ نَمِ أَرَشَاءِ وَأَمِّي مَدَّ أَلَمِ أَم: "لُوقِي - مَلَسَ وَهَيْلَ لَلْإِلَّهِ لَصَلَّاقِ - لَلْإِلَّهِ لُوقِي
تُتْ وَ، مَاعَطَلَلْ تُتْ تُتْ فُ، هُسْفَنِّي مَدَّ أَلْأَتْبَلَعُ نَأْفُ، هَبَلُصْ نَمُوقِي تَأْمِي قُلِّي مَدَّ أَلْأ

سَفَّ نَلُّ ثُلُثًا وَءَبَّ اَرْشَلَل

هجام ن باو ي ذمرت ل ا هاور

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай дедилар:

«Одам боласи учун қаддини тик тутадиган бир неча луқма етарлидир. Бошқа чораси бўлмаса, (ошқозоннинг) учдан бирини таомга, учдан бирини ичимликка, учдан бирини нафасга (ҳавога) ажратсин».

Имом Термизий ва Ибн Можа ривоятлари.

Абдуллоҳ Сирожиддин Ҳусайнийнинг «Рўзанинг одоби, талаблари, фойдалари ва фазилатлари» номли китоби асосида Одинахон Муҳаммад Содиқ таржимаси